

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ЗАГРОЗИ ТА ЗАХИСТ

Каїра Л.Г.

Національний університет харчових технологій

доцент кафедра міжнародної економіки

к.т.н., доцент

В сучасних ринкових умовах будь-яка країна світу за пріоритетну ціль ставить дотримання високого рівня безпеки національної економіки. Забезпечення економічної безпеки держави (англ. – «economic security of state») у контексті її національної економіки значно впливає на світовий авторитет країни, тому питання формування економічної безпеки держави є досить актуальним.

Економічна безпека держави виступає як система, основні функції якої поділяються на п'ять груп: захисна, регуляторна, попереджувальна, інноваційна та соціальна. У більшості економічно розвинутих країн сформувалися надійні системи забезпечення економічної безпеки та захисту економічних інтересів своєї держави від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Як засвідчує світовий досвід, ключовим елементом системи забезпечення економічної безпеки держави є ефективний механізм визначення загроз національним економічним інтересам, що створюють безпосередню небезпеку національній економічній системі, порушуючи цим самим макроекономічну рівновагу та процес суспільного відтворення [1].

Загрози економічній безпеці держави можуть виникати як в самі країні (бути внутрішніми), так і за її межами (зовнішніми). Внутрішня безпека в структурі економічної безпеки держави складається з: енергетичної, інформаційної, сировинної, екологічної, промислово-технічної; а зовнішня - це, насамперед, технологічна, фінансова, комерційна. Вплив внутрішніх загроз підсилюється зовнішніми викликами, причому зовнішні загрози визнаються

пріоритетними, оскільки не є керованими і негативний вплив від них значно більший ніж від внутрішніх загроз.

Оцінка реальних та потенційних загроз економічній безпеці держави потребує системного моніторингу макроекономічних явищ та аналізу їх впливу на рівень економічної безпеки держави. Можливість ефективної протидії зовнішнім загрозам економічній безпеці держави виникає лише за умови внутрішньої збалансованості національних економічних інтересів та здатності вчасно упереджувати внутрішні загрози економічній безпеці держави [2].

В сучасних умовах найбільш актуальними викликами глобалізації, які створюють численні загрози економічній безпеці держави, є такі [3]:

1. Нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу, а також велика тривалість періодів дефіцитної бюджетної політики передових країн, різкі коливання курсів світових валют, відсоткових ставок та індексів фондових ринків.

2. Розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг викликає гостру проблему забезпечення достатнього простору для розвитку ресурсів національних ринків.

3. Поширення кризових явищ у світовій економіці, які мали переважно національні витоки, міжнародні наслідки і потенційно глобальний характер.

4. Експансія передових країн світу, що супроводжується безперешкодним потраплянням високорозвинутих країн на ринки найбільш слабких країн, руйнуванням місцевої промисловості та експортуванням чужих соціокультурних цінностей.

5. Дефіцит ресурсів для розширеного розвитку, зокрема енергетичних, що провокує зростання цін на паливо та викликає істотні зміни у структурі споживання населення в більшості країн світу. Таким чином, процес модернізації національної економіки потребує найширшої відкритості країни, внаслідок чого реалізація національних економічних інтересів підлягає інтенсивному, далеко не завжди бажаному, зовнішньоекономічному впливу.

В більшості із зарубіжних досліджень саме загроза виступає ключовою категорією у цій сфері економічної науки. Система раннього виявлення та попередження загроз економічній безпеці держави має ґрунтуватися на всебічному багатокритеріальному аналізі, що дозволить обрати найбільш дієві засоби та механізми протидії цим загрозам. В умовах нормального функціонування національної економічної системи внутрішні загрози можуть зникати автоматично, але частіше вони потребують державного регулювання.

Нейтралізація внутрішніх і зовнішніх загроз потребує комплексного підходу і тут доцільним буде аналіз європейського досвіду державного регулювання щодо забезпечення економічної безпеки для можливого використання в умовах України. Основні підходи до забезпечення економічної безпеки національних економік європейських країн запропоновані в [4] та наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 - Порівняльна характеристика підходів до забезпечення економічної безпеки в європейських країнах

Країна	Характеристика основних положень забезпечення економічної безпеки держави
Чехія, Болгарія, Угорщина, Польща, Словаччина	Спеціальна законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки відсутня. Забезпечення економічної безпеки орієнтується на відповідні нормативноправові акти ЄС. При виборі методів забезпечення ЕБ країни враховують геополітичну ситуацію, вектор і стратегію розвитку економіки відповідно до тенденцій регіонального та світового еволюційного процесу, напрямом економічних реформ.
Великобританія	Спеціальна законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки відсутня. Окремі норми, які регламентують ЕБ, містяться у нормативно-правових актах у сфері оборонної політики. Вони ґрунтуються на оцінках національних інтересів і реалізуються через їх захист. Методи щодо забезпечення економічної безпеки пов'язані з прогнозуванням і запобіганням найбільш небезпечних зовнішніх і внутрішніх ризиків.
Латвія, Литва, Естонія	Спеціальна законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки відсутня. Забезпечення ЕБ орієнтується на відповідні нормативно-правові акти ЄС. Методи забезпечення економічної безпеки спрямовані насамперед на реалізацію фінансово-економічної безпеки.
Німеччина	Спеціальна законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки відсутня. Основні питання з цієї проблеми відображаються в директивах

	Міністерства оборони, які регламентують найважливіші сфери ринкової діяльності та визначають контрольні функції держави.
Румунія	Питання забезпечення ЕБ містяться в Стратегії національної безпеки. Основними напрямками забезпечення ЕБ є: здійснення ефективних заходів макроекономічної стабілізації, прискорення структурних реформ в економіці, створення приватного сектора, залучення іноземних інвестицій та підтримка малого і середнього бізнесу; узгодження фінансово-економічного законодавства, фінансової, економічної і митної політики із законодавством ЄС тощо.
Франція	Спеціальна законодавча база щодо забезпечення ЕБ відсутня. Окремі положення щодо економічної безпеки відображені в Законі «Про національну безпеку». Забезпечення економічної безпеки спрямовані на зниження вразливості господарської системи країни, збереження самостійності зовнішньої політики, усунення диспропорцій у рівні економічного розвитку суб'єктів господарювання; недопущення надмірної зовнішньої залежності в найважливіших секторах економіки, мінімізацію ризиків, пов'язаних із залежністю від зовнішнього світу.

Аналіз показав, що забезпечення економічної безпеки країни без активної регулюючої ролі держави не може бути ефективним. Економічно успішні держави постійно розробляють та оновлюють законодавчі документи, нормативно-правові акти та національні програми. Розглянемо основні завдання цих програм.

Пріоритетні завдання національних програм забезпечення економічної безпеки у країнах з розвиненою економікою [1]:

1. Державний контроль за ключовими галузями економіки й валютно-фінансовою сферою.
2. Збереження лідерства в технологічних сферах, проведення активної інноваційної політики.
3. Створення механізму координаційного супроводу урядовими відомствами вітчизняного експорту, підтримка національних експортерів.
4. Підтримка підприємств – національних лідерів, конкурентоспроможних на світовому ринку, що відіграють роль «локомотивів» економічного зростання.
5. Розширення доступу вітчизняних товарів на закордонні ринки.

6. Стимулювання міжнародної конкурентоспроможності національного виробника.
7. Удосконалення системи експортного контролю.
8. Боротьба з економічним шпигунством.
9. Досягнення соціальної рівноваги населення.
10. Реалізація економічних інтересів держави на зовнішніх ринках.

Висновки. Таким чином, здійснивши аналіз підходів до забезпечення економічної безпеки національних економік європейських країн, можна дійти до висновку, що найбільш ефективними є системи забезпечення економічної безпеки в Німеччині, Франції, Великобританії. Державна політика цих країн спрямована на формування умов для мінімізації виникнення загроз, а не на використання економічних заходів ситуативного реагування.

Література

1. Пугач О.А. Світовий досвід упередження загроз економічній безпеці національної економіки/ О.А.Пугач. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 12. Частина 3.* 2016. С. 43–46.
2. Гаман Н.О. Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави: перспективи для України. *Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток».* №5.2018
3. Пугач О.А. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці держави в системі національної безпеки. *Економіка і організація управління.* №2 (18). 2018. С. 209-217
4. Козак Л.С., Федорук О.В. Тенденції розвитку й ефективність забезпечення європейської економічної безпеки в умовах глобалізації економіки. *Управління проектами, системний аналіз і логістика: наук.журнал. Технічна серія.* 2019. Вип. 10. С. 505-512.